

NIEM rīcības partneru tikšanās 2021.gada 18.jūnijā

2021.gada 18.jūnijā, atzīmējot Starptautisko bēgļu dienu, domnīca PROVIDUS organizēja tiešsaistes tikšanos starptautiskā pētniecības projekta *National Integration Evaluation Mechanism* (NIEM) ietvaros, lai diskutētu par Covid-19 pandēmijas izraisītās ārkārtējās situācijas ietekmi uz starptautiskās aizsardzības saņēmējiem (SAS). Sanāksmē piedalījās vairāki sadarbības partneri no nevalstiskajām organizācijām, ministrijām un citām valsts iestādēm.

Covid-19 uzliesmojums PMIC “Mucenieki”

Diskusijas ievadā Providus pārstāvis rezumēja secinājumus, kas tika izdarīti vienā no iepriekšējām rīcības partneru sanāksmēm pirms gada, kad ārkārtas stāvoklis bija bijis spēkā tikai vienu mēnesi. Jau tobrīd tika norādīts, ka trūkst gatava rīcības plāna situācijā, ja patvēruma meklētāju izmitināšanas centrā “Mucenieki” notiktu Covid-19 uzliesmojums. Gadu vēlāk šāds scenārijs piepildījās un īsā laika posmā 44 no 66 centra iemītniekiem saslima. Attiecīgi tika pieņemts lēmums par karantīnas ieviešanu. Par laimi nāves gadījumi netika reģistrēti, tomēr trīs iemītniekiem saslimšana noritēja smagi un četri atradās slimnīcā. Kopumā centra vadība reaģēja efektīvi, turpinot visu pakalpojumu nodrošināšanu.

Runājot par vakcinācijas procesu, centra vadītājs norādīja, ka līdz sanāksmes dienai tikuši vakcinēti 20 PMIC iemītnieki, un vēl pieci ir pieteikušies vakcinācijai. PMIC tiek izmantotas *Johnsson&Johnsson* vakcīnas, kuras nepieciešams ievadīt tikai vienu reizi. Tomēr ir cilvēki, kas kategoriski atsakās vakcinēties. Ievērojama problēma vakcinācijas procesa sākumā patvēruma meklētājiem bija nepieciešamība pēc personas koda, kas vēlāk tomēr tika atrisināta.

Sabiedrības integrācijas fonda pārstāve norādīja, ka mentori koordinēja pakalpojumu sniegšanu ar centra vadību vienu reizi nedēļā, pielāgojoties karantīnas procedūrai. Pakalpojumi pārsvarā tika sniegti attālināti, tai skaitā rakstot vēstules klientiem, ar kuriem vēl nebija uzsākta sadarbība. Tomēr bija gadījumi, kad klienti tikās ar mentoriem arī caur centra sētu. Papildus tika atzīmēts, ka izaicinājums bija izskaidrot bērniem, kāpēc tiek ierobežota kustība un iespēja pamest centru. Tāpat PMIC iemītnieki ne vienmēr varēja sasniegt ārstu.

Ir plānots pārskatīt pieejamās vadlīnijas par rīcību slimības uzliesmojuma gadījumā, ņemot vērā secinājumus par procesa vadību pirmā uzliesmojuma laikā. Viens no svarīgākajiem jautājumiem, kas netika atrisināts aprīlī, saistījās ar tiem cilvēkiem, kas palika ārpus centra pēc karantīnas ieviešanas. Šo cilvēku izmitināšana netika nodrošināta.

Nodarbinātība

Pirms gada nodarbinātība tika identificēta kā viena no jomām, kam var būt īpaši

nelabvēlīgas sekas uz SAS ekonomiskajām iespējām un integrāciju kopumā. Valstī esošo ierobežojumu dēļ valodas apmācības, ko bezdarbniekiem un darba meklētājiem ar bēgļa vai alternatīvo statusu piedāvā Nodarbinātības valsts aģentūra, tika uz vairākiem mēnešiem apturētas. Papildus Valsts izglītības satura centrs nespēja nodrošināt eksāmenu kārtošanu starptautiskās aizsardzības saņēmējiem, kas mazināja viņu iespējas turpināt valodas mācības nākamajā līmenī un iekļauties darba tirgū.

Šobrīd NVA uzskaitē ir 38 personas, kas ir gandrīz divas reizes vairāk nekā 2019.-2020. gadā, pirms Covid-19 izplatīšanās. Pērn darbu atrada 12 personas ar bēgļa vai alternatīvo statusu. Daļa cilvēku atkal kļuva par bezdarbnieku uzņēmumu dīkstāves dēļ. Pašlaik nodarbināti ir septiņi cilvēki, kas atraduši darbu ceļu būves un ēdināšanas uzņēmumos un dažās ražotnēs. Situācija darba tirgū liecina, ka darba devēji samazina štata vietas, jo pakāpeniski tiek pārtraukts valsts atbalsts uzņēmējiem. Papildus ir palielinājusies konkurence par darba vietām. Tajā pašā laikā ir lielākas iespējas iesaistīties sezonas darbos, kas gan pērn nebija īpaši populāri starp darba meklētājiem.

Sanāksmē izskanēja aicinājums plašāk informēt nevalstiskās organizācijas un pašus starptautiskās aizsardzības saņēmējus, kā arī patvēruma meklētājus par nodarbinātības, īpaši sezonālā darba, iespējām. Pašlaik darba vakancu aprakstā trūkst svarīga informācija, piemēram, par nepieciešamajām valodas prasmēm un iespējām izmitināt ģimeni, par uzņēmumiem, kas meklē darbiniekus, u.t.t. Starp darba devējiem specifiskās nišās, ir interese par starptautiskās aizsardzības saņēmējiem no Baltkrievijas.

No Tiesībsarga biroja puses izskanēja aicinājums piesaistīt cilvēku ar invaliditāti un viņu draugu apvienību "Apeirons", lai sniegtu vērtējumu par NVA mājaslapas pieejamību dažādām sociālajām grupām. Tiesībsarga pārstāve arī rosināja veidot informatīvos materiālus vieglajā valodā.

Izglītība

Biedrības "Gribu palīdzēt bēgļiem" pārstāve informēja par izaicinājumiem bērnu un jauniešu izglītības jomā. Viena no problēmām ir saistīta ar latviešu valodas apmācībām bērniem, kam nav priekšzināšanu. Lai arī valsts finansējums šādām vajadzībām ir pieejams divām papildus stundām nedēļā, tas tiek piešķirts septembra beigās, kas bieži vien ir par vēlu, kā arī nav pietiekami. Papildus valodas apguves iespēja būtu jānodrošina arī pirmsskolas izglītības līmenī.

Latvijas Sarkanā Krusta projekts "Droši būt, droši mācīties", kura ietvaros trīs bērni saņēma efektīvu un noderīgu pedagoģisko atbalstu, atklāja vairākas sistēmiskas problēmas. Attālinātais mācību process radīja jaunus izaicinājumus bērniem, kam iepriekš bija iespēja saņemt mentora palīdzību, pildot mājasdarbus un apgūstot

mācību vielu. Attālinātais mācību process Covid-19 ierobežojumu laikā bija liels izaicinājums arī vecākiem, kas paši vēl nav labi apguvuši latviešu valodu un

neorientējas izglītības sistēmā un prasībās. Mācības apgrūtināja arī nepietiekamas datorprasmes.

Latviešu valodas aģentūras pārstāve norādīja, ka aģentūra piedāvā skolotājiem iespēju apgūt attālinātā mācību procesa vadīšanas prasmes.

Vakcinācija

Sanāksmes darbinieki īsi apsprieda arī vakcinācijas jautājumu. Tiesībsarga biroja pārstāve atsaucās uz Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes apstiprinājumu, ka patvēruma meklētājiem tiks nodrošināta vakcinācija. SIF pārstāve informēja, ka diezgan daudzi ārpus PMIC “Mucenieki” dzīvojošie cilvēki ar bēgļa vai alternatīvo statusu piesakās uz vakcinēšanos vietnē manavakcina.lv. Šiem cilvēkiem ir personas kodi, un viņu vakcinēšanās rit raiti.

Tiesībsarga pārstāve vērsa uzmanību arī uz iespēju vakcinēties grupās vairāk par 25 cilvēkiem.

Rīcības partneri vienojās, ka nākamā tikšanās reize tiks veltīta mājokļa jautājumam, piesaistot Ekonomikas ministrijas, Finanšu ministrijas, Iekšlietu ministrijas un citu atbildīgo valsts un pašvaldības iestāžu pārstāvjus.

Rekomendācijas turpmākai darbībai:

1. Iekšlietu ministrijai izstrādāt rīcības plānu potenciālam COVID-19 uzliesmojumam PMIC “Mucenieki”. Kā redzams no citu valstu pieredzes, bēgļu nometnes vai patversmes ir viens no kritiskiem objektiem, līdzīgi kā patversmes, pansionāti un kopmītnes.
2. Iekšlietu ministrijai izstrādāt risinājumu situācijai, ja pēkšņas karantīnas ieviešanas gadījumā ir starptautiskās aizsardzības saņēmēji, kas netiek atpakaļ izmitināšanas centrā;
3. Iekšlietu ministrijai sadarbībā ar PMIC “Mucenieki”, “Gribu palīdzēt bēgļiem” un “MakeRoom” izstrādāt izglītojošus informatīvos seminārus par vakcinācijas procesu, lai nodrošinātu pēc iespējas lielāku vakcinācijas aptveri starp PMIC “Mucenieki” iemītniekiem.
4. Nodarbinātības valsts aģentūrai izstrādāt un novadīt tiešsaistes informatīvo pasākumu par sezonālajām un citām vakancēm - gan mērķa grupai, gan arī nevalstiskajām organizācijām, kas sniedz pakalpojumus starptautiskās aizsardzības saņēmējiem.
5. Nodarbinātības valsts aģentūrai piesaistīt nevalstiskās organizācijas, kas var sniegt vērtējumu par informācijas uztveramību un piemērotību dažādām mērķa grupām NVA mājaslapā.
6. Izglītības un zinātnes ministrijai nodrošināt latviešu valodas apguves iespējas bērniem pirmsskolas vecumā, kā arī palielināt pieejamo valodas apguves atbalstu izglītības procesa laikā.